

Επιπτώσεις των παγκόσμιων εξελίξεων στην ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου

5^ο Forum «Ενέργεια και Γεωπολιτική»

Τρίτη 21 Μαρτίου 2023

Η ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου φαίνεται να έχει εισέλθει σε μια νέα φάση: μια «νέα ενεργειακή κανονικότητα». Οι τιμές μειώνονται από το ανώτατο σημείο τους πέρσι, αλλά είναι ακόμα 2-3 φορές πιο ψηλές από τις τιμές πριν την πανδημία και η Ευρώπη αντιμετωπίζει μακροπρόθεσμη απώλεια ανταγωνιστικότητας. Σίγουρα αυτό δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό. Η ΕΕ χρειάζεται μια πιο μακροπρόθεσμη λύση που θα μειώσει τις τιμές της ενέργειας.

Η θέση της ΕΕ, που ενσωματώνεται στη στρατηγική REPowerEU, είναι να μειώσει την κατανάλωση φυσικού αερίου στην Ευρώπη κατά 30% έως το 2030 και να συνεχίσει να την μειώνει περαιτέρω στην πορεία προς την επίτευξη Net-Zero έως το 2050. Έχει ήδη επιτύχει μείωση 13% στην κατανάλωση φυσικού αερίου το 2022, και στοχεύει να το επαναλάβει το 2023. Αυτό αποθαρρύνει τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας (utilities) από τη σύναψη μακροπρόθεσμων συμβάσεων αγοράς φυσικού αερίου, που απαιτούνται για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων κοιτασμάτων που απαιτούν εξαγωγές 20+ ετών.

Είναι όμως αυτή η θέση εφικτή; Θα είναι διαθέσιμη έγκαιρα και σε κλίμακα η τεχνολογία χαμηλών εκπομπών άνθρακα για να αντικαταστήσει το φυσικό αέριο όπως προβλέπεται στη στρατηγική REPowerEU; Υπάρχουν αρκετά στοιχεία για να αμφισβητηθεί αυτό ή τουλάχιστον για να εγείρουν ανησυχίες σχετικά με το αν είναι εφικτό. Και αν δεν είναι, αυξάνεται ο κίνδυνος να οδηγήσει σε νέα ενεργειακή κρίση αυτή τη δεκαετία.

Οκτώ διεθνείς οργανισμοί και εταιρείες έστειλαν κοινή επιστολή καλώντας τους G7, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ, να επιβεβαιώσουν τον ρόλο του φυσικού αερίου και του LNG στην επίτευξη των στόχων της ενεργειακής ασφάλειας και του κλίματος. Δεδομένης της διαλείπουσας φύσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), η πρόσβαση στο φυσικό αέριο στο βαθύ μέλλον είναι απαραίτητη. Όμως η ΕΕ κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση. Οι χώρες μέλη της ΕΕ συμφώνησαν να πιέσουν για παγκόσμια σταδιακή κατάργηση των ορυκτών καυσίμων στη συνόδο κορυφής για το κλίμα, COP28, στο Ντουμπάι τον Νοέμβριο. Αποτελεί μέρος της υπόσχεσης της ΕΕ να υποστηρίξει και να επιταχύνει την ενεργειακή μετάβαση ενόψει του COP28.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της Chevron, Mike Wirth, προειδοποίησε στο CERAWEEK: «Πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί σχετικά με την πρόωρη απενεργοποίηση του συστήματος Α με ένα σύστημα που δεν υπάρχει ακόμη και δεν έχει αποδειχθεί». Σοφά λόγια.

Το ευρωπαϊκό ενεργειακό κόστος έχει μειωθεί από το ανώτατο όριο πέρυσι, αλλά εξακολουθεί να παραμένει υψηλό – το φυσικό αέριο είναι 2-3 φορές υψηλότερο από ό,τι πριν από την Covid. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες αντιμετωπίζουν μακροπρόθεσμη απώλεια ανταγωνιστικότητας - επειδή οι τιμές της ενέργειας είναι πιθανό να παραμείνουν υψηλότερες για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με τα επίπεδα πριν από την κρίση. Δεν υπάρχει τίποτα να γιορτάσουμε ακόμα.

Τύχη παρά στρατηγική;

Η ΕΕ ήταν αρκετά τυχερή αυτόν τον χειμώνα. Οι επιστήμονες της ΕΕ λένε ότι ήταν ο δεύτερος θερμότερος χειμώνας που έχει καταγραφεί. Πολύ τυχαίο σε μια ενεργειακή κρίση – περιόρισε την κατανάλωση φυσικού αερίου και ενέργειας. Αυτό ώθησε την Επίτροπο Ενέργειας της ΕΕ να αποκαλέσει «τη μάχη κερδισμένη». Κάπως πρόωρα όμως. Η ενεργειακή κρίση μπορεί να επαναληφθεί τον επόμενο χειμώνα.

Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τις κλιματικές συνθήκες, όπως η ανομβρία και οι «τεμπέληδες» άνεμοι (lazy winds), τις οποίες τα αναλυτικά μοντέλα που βασίζονται σε ξεπερασμένα ιστορικά δεδομένα δεν μπορούν να προβλέψουν. Όταν συμβαίνει αυτό, και αναμένεται να είναι ένα συχνό φαινόμενο στην Ευρώπη, οι ΑΠΕ υπολειτουργούν και η εναλλακτική λύση είναι το φυσικό αέριο. Πώς αυτό υπολογίζεται στις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC) για την κλιματική αλλαγή;

Η εκτεταμένη ξηρασία μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού με μειωμένη υδροηλεκτρική ενέργεια και πυρηνική ενέργεια λόγω έλλειψης νερού ψύξης. Τον Σεπτέμβριο η υδροηλεκτρική ενέργεια στην ΕΕ μειώθηκε κατά 26% και 42% στην Πορτογαλία. Αυτό αναμένεται να είναι ένα επαναλαμβανόμενο φαινόμενο, ασκώντας πίεση στο φυσικό αέριο για την κάλυψη του ελλείμματος ενέργειας. Πώς αυτό υπολογίζεται στις προβλέψεις της EC για την κλιματική αλλαγή;

Οι ΑΠΕ υπόκεινται σε μακροχρόνιες διακοπές –long term intermittency- που μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με το φυσικό αέριο ή άνθρακα. Όσο περισσότερες ΑΠΕ έχουμε, τόσο περισσότερο φυσικό αέριο χρειάζεται εφεδρικά για να προσφέρει ευελιξία. Η διακοπτόμενη παροχή ενέργειας από ΑΠΕ προσθέτει στην πρόκληση της εξισορρόπησης του

δικτύου. Η ασφάλεια και αξιοπιστία παροχής ηλεκτρικής ενέργειας απαιτεί χρήση φυσικού αερίου.

Ο δρόμος για καθαρότερη ενέργεια θα είναι μακρύς και επίπονος, με το φυσικό αέριο να χρειάζεται για πολύ καιρό ακόμη. Τελικά η Ευρώπη πρέπει να το αναγνωρίσει αυτό και να αποδεχθεί ότι απαιτούνται νέες μακροπρόθεσμες συμβάσεις φυσικού αερίου – άνω των 15 ετών – για να δικαιολογήσουν τις απαραίτητες επενδύσεις σε νέες υποδομές πετρελαίου και φυσικού αερίου - θα είναι απαραίτητες. Η Ευρώπη χρειάζεται μια πιο ασφαλή στρατηγική προμήθειας ενέργειας.

Ο νέος διευθύνων σύμβουλος της Shell, Wael Sawan, προειδοποίησε ότι υπάρχει εφησυχασμός στον ενεργειακό εφοδιασμό εντός της ΕΕ, με την ΕΕ να εξαρτάται από την τύχη και όχι από τη στρατηγική. Είπε ότι η Shell δεν μπορεί να καθορίσει πόσο γρήγορα θα συμβεί η ενεργειακή μετάβαση, προσθέτοντας ότι η ενεργειακή μετάβαση θα καθοριστεί από τη ζήτηση και όχι από την προσφορά. Και μέχρι να ολοκληρωθεί η ενεργειακή μετάβαση, θα υπάρχει ρόλος για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Χωρίς πετρέλαιο και φυσικό αέριο η ενεργειακή ασφάλεια δεν μπορεί να διασφαλιστεί.

Ανησυχίες

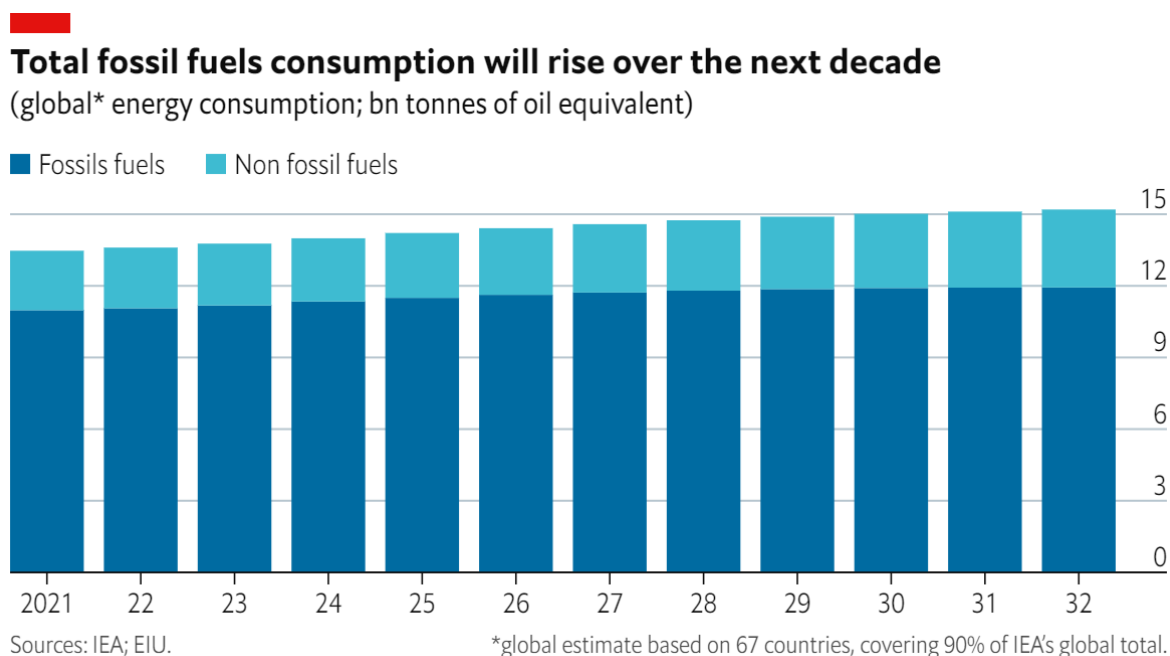
Μετάβαση ενέργειας προς τα πού; Η έλλειψη συμφωνίας για τη σωστή πορεία προς τα εμπρός – που παρατηρήθηκε επίσης στο COP27 – αντανάκλα το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ακόμη σαφείς απαντήσεις στο πώς ο κόσμος θα συνεχίσει να αποκτά την ενέργεια που χρειάζεται αξιόπιστα, με ασφάλεια και σε προσιτά επίπεδα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το COP27 μετατόπισε την έμφαση στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, όχι απλώς στην αντιμετώπιση, δημιουργώντας έναν οδικό χάρτη για τον καθορισμό των δράσεων προσαρμογής που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν έως το 2030.

Όλοι συμφωνούμε ότι πρέπει να δράσουμε τώρα για να διατηρήσουμε ζωντανή τη Συμφωνία του Παρισιού. Αλλά πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτό εάν δεν υπάρχουν αξιόπιστες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα.

Και δεν αφορά μόνο την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει επίσης να περιλαμβάνει όλους τους άλλους τομείς. Το παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα παραμένει σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενο από τα ορυκτά καύσιμα. Αυτά αντιπροσώπευσαν περίπου το 81% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας το 2022 και αναμένεται να μειωθούν μόνο οριακά, στο 78%, τα επόμενα δέκα χρόνια. Αν μη τι άλλο, η προσδοκία είναι ότι σε απόλυτες

ποσότητες η κατανάλωση ορυκτών καυσίμων θα αυξηθεί τα επόμενα δέκα χρόνια καθώς θα απαιτείται περισσότερη ενέργεια για να τροφοδοτήσει την αναπτυσσόμενη παγκόσμια οικονομία (Σχήμα 1).

Σχήμα 1: Η συνολική κατανάλωση ορυκτών καυσίμων θα αυξηθεί κατά την επόμενη δεκαετία (in bn tonnes of oil equivalent)

Αυτό ήταν που ώθησε τον Διευθύνων Σύμβουλο της Chevron, Mike Wirth, να τονίσει την ανάγκη να αποφευχθεί μια «χαοτική ενεργειακή μετάβαση» στο CERAWEEK στις αρχές Μαρτίου. Ο κόσμος χρειάζεται «να επικεντρωθεί στην εφοδιαστική αλυσίδα, την ενεργειακή εξοικονόμηση και τις προσιτές τιμές, συμβαδίζοντας με τις αλλαγές στο ενεργειακό μείγμα, προκειμένου να αποτραπεί μια άτακτη ή χαοτική ενεργειακή μετάβαση».

Οι προβλέψεις για την κλιματική αλλαγή που βασίζονται σε αισιόδοξες προϋποθέσεις ότι η τεχνολογία χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα είναι διαθέσιμη όταν χρειαστεί για την αντικατάσταση των ορυκτών καυσίμων είναι απλώς έτσι - αισιόδοξες. Σε μια έκθεση του περασμένου έτους, ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (IEA) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «από τις 55 τεχνολογίες που παρακολουθούνται, μόνο 2 είναι αναπτυγμένες για να συμβάλουν στο «Net-Zero έως το 2050». Ο IEA προειδοποιεί ότι παρόλο που «η μετάβαση σε καθαρή ενέργεια κερδίζει έδαφος, χρειάζονται μεγαλύτερες προσπάθειες τώρα για να μπούμε σε τροχιά για Net-Zero μέχρι το 2050». Υπάρχει πολύς δρόμος.

Όπως αποδείχθηκε στο COP27, οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες δεν είναι έτοιμες να δεσμευτούν για σταδιακή κατάργηση των ορυκτών καυσίμων,

μέχρι να αποδειχθεί ότι οι μελλοντικοί ενεργειακοί εφοδιασμοί είναι ασφαλείς, αξιόπιστοι και προσιτοί.

Υπάρχει ήδη μια αυξανόμενη αντίσταση από κράτη μέλη της ΕΕ σε νόμους που απειλούν τις βιομηχανίες, ανησυχώντας για τον αντίκτυπο της ολοένα και πιο φιλόδοξης ατζέντας της ΕC για το κλίμα. Αυτό περιλαμβάνει την πρωθυπουργό της Ιταλίας, Giorgia Meloni, η οποία προειδοποίησε τον Μάρτιο ότι η αυξανόμενη περιβαλλοντική ώθηση της ΕC, εάν διατυπωθεί κακώς, «κινδυνεύει να βλάψει τον οικονομικό μας ιστό».

Και ενώ η ενεργειακή μετάβαση προχωρά, κάτι που αναμφίβολα θα γίνει, τα ορυκτά καύσιμα –κατά προτίμηση όχι ο άνθρακας– χρειάζονται να είναι διαθέσιμα για πολύ καιρό ακόμα, επιπρόσθετα από την αύξηση των ποσοτήτων ενέργειας με χαμηλές εκπομπές άνθρακα.

Η ΕΕ θα πρέπει να αποδεχθεί ότι, ενώ συμβαίνει η ενεργειακή μετάβαση, θα πρέπει να εξασφαλίσει φυσικό αέριο σε πολύ χαμηλότερες τιμές από ό,τι τώρα, εάν η επιβάρυνση των νοικοκυριών της ΕΕ πρόκειται να μειωθεί σε προσιτά επίπεδα και να αποκατασταθεί η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας – αποφεύγοντας αποβιομηχανοποίηση που ήδη συμβαίνει. Θα πρέπει επίσης να είναι ασφαλές και όχι ευάλωτο στις ταχέως εξελισσόμενες παγκόσμιες γεωπολιτικές. Η μεγιστοποίηση της παραγωγής ευρωπαϊκών πηγών φυσικού αερίου ικανοποιεί όλα αυτά τα πλαίσια.

Dr Charles Ellinas, @CharlesEllinas
Senior Fellow
Global Energy Center
Atlantic Council

Visitor Research Fellow, IENE

21 March, 2023